

J. K.

Przed obchodami kopernikowskimi

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 669-670

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W ostatnim dniu pobytu w Krakowie prof. Figurowskij zwiedził Muzeum Farmacji, którego bogate zbiory przedstawił radzieckiemu uczonemu dyrektor, doc. Wojciech Roeske.

Roman Bugaj

WIZYTA PROF. J. GAGNÉ W POLSCE

W ostatnich dniach stycznia 1970 r. przebywał w Polsce z kilkudniową wizytą, prof. Jean Gagné, dyrektor Instytutu Badań nad Średniowieczem Uniwersytetu w Montrealu (Institut d'Études Médiévales Université de Montreal). Pobyt prof. Gagné wypełniły badania nad zasobem rękopiśmiennym Biblioteki Jagiellońskiej oraz spotkania z przedstawicielami środowiska naukowego Krakowa i Warszawy, zajmującymi się problematyką historii nauki.

Jedno z tych spotkań odbyło się 27 stycznia w Pracowni Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Oprócz członków Pracowni wzięli w nim udział przedstawiciele Zespołu Historii Filozofii Średniowiecznej Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Przewidziane było wygłoszenie dwóch referatów: *Co jest głównym przedmiotem historii nauki?* oraz *Tendencje matematyzacji ogólnych pojęć przyrodniczych do końca XVI wieku (przestrzeń, czas, ruch)*. Obiektywne trudności uniemożliwiły jednak przyjazd referenta do Warszawy na planowany termin spotkania, które przesunęło się na późne godziny popołudniowe gromadząc w związku z tym niewielkie audytorium.

W tych warunkach referent połączył oba tematy, nawiązując już na wstępie z uczestnikami dyskusję, która tradycyjnie stanowi zakończenie wszystkich tego rodzaju spotkań. Ponieważ pełny tekst referatu drukowany będzie w najbliższym numerze „Organonu”, ograniczamy się do zasygnalizowania podstawowych jego tez.

Według prof. Gagné, pojęcie nauki — „science” odnosi się do nauk matematyczno-przyrodniczych. Przedmiotem historii nauki są dzieje myśli ludzkiej dążącej do odkrywania prawdy a nie przedstawiania i szeregowania faktów, które miały miejsce w nauce. Historia nauk tzn. każdej dyscypliny naukowej lub grupy dyscyplin, logiczne rozwijanie pojęć, uogólnianie i uściślanie pojęć wyjściowych i matematycznych metod wysuwania nowych pojęć, prowadzą naukę do poznania obiektywnej rzeczywistości, pozwalają na śledzenie jej postępu lub regresu. Referent wiele miejsca w swych rozważaniach poświęcił problemom ogólnych pojęć przyrodniczych (przestrzeń, czas, ruch) i ich matematyzacji, która pojawiła się już w XVI w. i trwa do dziś.

J. K.

PRZED OBCHODAMI KOPERNIKOWSKIMI

Podczas miesięcznego pobytu w Stanach Zjednoczonych (styczeń 1970 r.) prof. W. Zonn, przebywający tam z ramienia Polskiej Akademii Nauk, wygłosił w ośrodkach akademickich wiele odczytów i nawiązał kontakty w związku z przygotowaniami do rocznicy 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika. Między innymi omówił z prezesem amerykańskiej National Academy of Sciences, dr P. Handlerem, plany zorganizowania na terenie St. Zjedn. uroczystości związanych z tą rocznicą.

Pobyt prof. M. Biskupa w Państwowej Składnicy Archiwalnej w Getyndze został uwieńczony odkryciem nowych materiałów dotyczących Kopernika, odnalezionych wśród akt byłej kapituły warmińskiej, przeniesionych do Getyndgi z archiwum królewieckiego. Są nimi: autentyczne listy pisane przez Kopernika (np. do Zygmunta I z prośbą o pomoc dla Olsztyna), oraz rachunki z 1531 r. związane z administracją okręgu Tolkmicka.

Środowisko gdańskie uczciło zbliżającą się rocznicę zebraniem Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, które odbyło się 17 II 1970 r. Uchwalono na nim m. in. plan naukowy na rok 1973 i program obchodów jubileuszowych. Program naukowy przewiduje napisanie monografii o Gdańsku w epoce Mikołaja Kopernika.

Dnia 18 II br., w przeddzień 497 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, odbyła się w Toruniu tradycyjna już wieczornica organizowana, także tradycyjnie, przez Muzeum Okręgowe przy współpracy wielu organizacji. Uroczystość odbyła się w Sali Mieszcząskiej Ratusza Staromiejskiego. Otworzył ją dyrektor Muzeum prof. J. Remer. Podczas uroczystości nadano miano Drużyn Kopernikańskich wielu wyróżniającym się drużynom harcerskim. Następnie zebrani wysłuchali odczytu doc. P. Czartoryskiego (Pracownia Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN) *Bieżące badania kopernikańskie w Polsce*. Oprawę wieczornicy stanowił występ toruńskiego Teatru Propozycji, który przedstawił *Listy* Teopholacta Simocatty, przetłumaczone z jęz. greckiego na łacinę przez Kopernika. *Listy*, w tłumaczeniu polskim Jana Parandowskiego, recytowane przez aktorów były wzbogacone interesującą oprawą muzyczną.

W tym samym dniu dokonano w Muzeum Okręgowym otwarcia dwu okolicznościowych wystaw filatelistycznych związanych tematycznie z Kopernikiem (*Tematyka kopernikowska w filatelistyce*, *Tematyka astronautyczna w filatelistyce krajów demokracji ludowej*).

J. K.

K R O N I K A   K R A J O W A

POSIEDZENIE KONWERSATORIUM NAUKOZNAWCZEGO

W ramach omawianego obecnie na zebraniach Konwersatorium Naukoznawczego cyklu zagadnień z zakresu genezy i powstawania nowych dyscyplin naukowych, po referatach na temat cybernetyki i psycholingwistyki, wybór padł na ergonomię. Podczas kolejnego posiedzenia Konwersatorium, które odbyło się 22 kwietnia 1970 r. doc. Jan Rosner, wykładowca Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, wygłosił odczyt o ergonomii jako dyscyplinie naukowej łączącej nauki humanistyczne z technicznymi. Referent zapoznał obecnych z różnymi poglądami na temat omawianej dyscypliny, poczynawszy od podstawowego problemu: czy ergonomia jest nauką, czy też jest jedynie „zbiorem norm postępowania mających kształtować w sposób racjonalny warunki pracy”. Jaki jest jej zakres, przedmiot i cel badań? Ergonomia, choć uważana powszechnie za naukę, jako dyscyplina naukowa nie jest jeszcze w pełni skryształizowana. Referent określił ją jako tzw. „naukę stykową, międzydyscyplinarną”, powstałą w wyniku współpracy medycyny, fizjologii pracy, psychologii pracy, antropometrii z naukami technicznymi. Przedmiotem badań jest człowiek „w toku wykonywania pracy”, a celem — optymalizacja jego wysiłku. Głównym tedy zadaniem ergonomii jest znalezienie naukowych metod optymalnego przystosowania narzędzi do potrzeb psychofizycznych człowieka, wykrycie praw biologicznych ograniczających zdolności adaptacyjne człowieka wobec wymagań umysłowych, psychicznych i fizycznych jakie stawia przed nim praca.

Bezpośrednim bodźcem wpływającym na rozwój badań nad zagadnieniami ergonomicznymi były doraźne potrzeby lotnictwa wojskowego w Stanach Zjednoczonych i przerażający wzrost katastrof powodowanych pomyłkami pilotów przy odczytywaniu wskaźników i obsłudze dźwignów sterowniczych. Tę nową dziedzinę wiedzy określono w St. Zjedn. również mianem *human engineering* lub *engineering psychology*.